

СТАНОВИЩЕ

на **проф. д-р Тотко Стоянов**

член на научното жури за оценка на качествата на дисертационния труд

на **Александър Константинов Харизанов**

на тема: *„Пещи за керамика в днешните български земи през I – VI век”*

представен за присъждане на **образователна и научна степен “Доктор”**

През последните десетилетия в резултат на редовни и спасителни археологически проучвания броят и разнообразието на керамичните пещи от предримската, римската епоха и късната античност на териториата на дн. България нарастна осезателно, но този важен масив от данни за технологичното ниво на обществата по тези земи не е бил обект на обобщаващи, задълбочени проучвания. Същевременно, в европейската и световната специализирана литература е налице сериозен прогрес. В този смисъл, темата на предложението от **Александър Константинов Харизанов** дисертационен труд е актуална и значима като изследователски обект. Личният теренен опит на докторанта в редица проучвания през последните години е предпоставка и фактор за професионалния подход на колегата към темата и безспорните постижения на изследването.

Целите и задачите на дисертационния труд са формулирани ясно и прецизно и са предпоставка за позитивни резултати. Хронологическият обхват също е добре аргументиран. По принцип съм скептичен към докторски тези с териториален обхват в днешните граници на България, но количеството на анализирани комплекси (265 пещи в 170 каталожни единици) и поставянето им в контекста на провинциите и региона компенсират тази слабост.

Избраната структура е подходяща за постигането на целите и задачите на дисертационния труд. Той се състои от две части – I. Текст с приложения (40 фигури, 8 таблици и 30 карти) и Каталог, допълнен с 21 таблици. В каталожната част, синхронизирана с текста, с ясно формулирана, методически точно поднесена информация и качествени графични и фотоизображения, на практика е извършен първичен анализ на базата данни и тя е обективна предпоставка за високо ниво на изследването.

Текстът съдържа Въведение, пет глави, заключение и списък с цитираната литература (318 страници).

Първа и втора глава “Извори” и „Историография” имат въвеждащ характер. Проследени са данните от иконографски, епиграфски и писмени източници за появата и развитието на двукамерните пещи, развитието на изследванията и предложените в специализираната литература типологически схеми и незадоволителното състояние на изследванията по темата в българската археологическа наука. Изявена е много добрата осведоменост на колегата в проблематиката, което е предпоставка за качествен анализ и синтез в следващите три глави, които са ядрото на дисертационния труд.

Трета глава е посветена на устройството и градежа на античните двукамерни пещи в българските земи (изразът “в България” не е прецизен). Проследени са етапите в развитието на съоръженията за изпичане на керамични издерлия и технологичните предимства на двукамерните пещи, които ги налагат в античния свят още в предримската епоха. Систематизирана е терминологията, което е добра база за обективна типологизация по-нататък, както в дисертацията, така и за бъдещи публикации на новоткрити съоръжения. Приятно впечатление оставя издирването и систематизирането на информацията за керамичните пещи от територията на България от късножелязната епоха, като евентуално предпоставка за развитието на пещите от периода на изследването. Във втората част на главата е анализирана наличната информация за пещите на територията на България. На базата на първичния анализ в каталога, според плана, покритието и други особености са разграничени четири типа пещи. Главата завършва със синтез на резултатите от анализа на базата данни и представяне на съседна Гърция и средиземноморския свят върху изследваните съоръжения.

В четвърта глава е представена концепцията на Александър Харизанов за типологията на пещите в римска Тракия. Това е направено след изчерпателно изложение върху актуалните класификации и типологии на двукамерните пещи в Римската империя (главно европейските провинции). На тази база е предложена отворена схема с четири основни типа, като са разграничени подтипове и варианти. На фона на основните I и II тип , разграниченият четвърти тип е доста условен. Тази глава има определени приноси.

Петата глава е посветена на производствените центрове и работилници по данни от проучените пещи за керамика. Подходът и данните за производството и интерпретацията им да бъде направен на базата на информацията от различни селищни форми - вили, неукрепени селища, неукрепени селища без установен статут, селища свързани с военни части, селища от градски тип и укрепени селища е определено е плодотворен. На базата

на данните за пещите Александър Харизанов предлага и хронологията на керамичното производство, като разграничава три основни периода.

Заклучението на дисертацията е обемисто, представящо основните достижения в работа, с представени в края приносните моменти в дисертацията.

Текстът на дисертацията се отличава с много добър стил – езикът е точен, стегнат, с прецизно владеене на специфичната терминология.

Авторефератът и автосправката отразяват коректно съдържанието и основните постижения на автора в дисертацията. Авторефератът е изчерпателен. Част от приложенията в дисертацията са включени в него и го правят полезен за изследователите по темата, до публикуването на дисертацията, което би допринесло за прогрес в изследванията по темата у нас и на Балканите.

Александър Константинов Харизанов е автор на три научни публикации, пряко свързани с темата на дисертацията, две от тях, вече излезли от печат.

В заключение, като имам пред вид цялостните качества на дисертационния труд на **Александър Константинов Харизанов**, заявявам пред уважаемото научно жури, че рецензираната работа притежава високи научни достойнства и отговаря на изискванията да й бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” и ще гласувам убедено за това.

14 март 2015 г

София

проф. д-р Тотко Стоянов

